THE BOOK WAS DRENCHED

UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204952
UNIVERSAL
LIBRARY

1—28-4-81—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

). T81 S495 Accession No. P. G. T2150

book should be returned on or before the date last marked below

శ్రీః

శ్రీ సీతా రామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

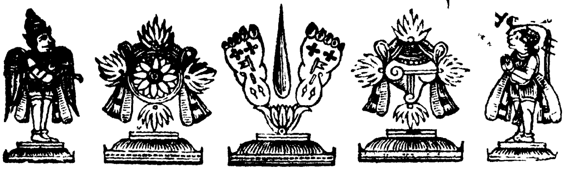

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

సమయోచితపద్యరత్నావళి.

అనవరత హరికథా బోధనారతులగు

శ్రీమత్తిరునగరి కస్తూరి రంగదాసుగారి

ద్వితీయ పుత్రుండగు

శేషదాసుగారిచే

సంగ్రహింపబడినది.

రెండవకూర్పు 1000 ప్రతులు.

ప్రకటనకర్త

కురుకూరి సుబ్బారావు

సరస్వతీ బుక్కుడిపో

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా

క. సుబ్బారాయసోదరులచే స్టీము అండు కో., లో ముద్రింపబడియె.

1928.

Copy-right Registered

వెల 0—6—0

ఉపోద్ఘాతము.

ఆర్యులారా !

భక్తిరసపూరితములగు హరికథలు శ్రీ మాతండ్రిగారు పలుతావులందు జెప్పుచుండుట నేను బాల్యమునుండియు వినుచుండుటం జేసి నాకును అట్టి కథలు జెప్పవలయునని యుత్సాహంబు వొడమి కొన్ని కథలను నేర్చుకొని చెప్పందొడంగితిని. హరికథ జెప్పుతరి సందర్భానుసారముగా కొన్నిపద్యము లత్యావశ్యకములౌటచే ప్రాచీన నవీన కవిపుంగవులచే రచియింపబడిన సత్ప్రబంధములనుండి కొన్ని పద్యములను సంగ్రహించి హరికథలయం దచ్చటచ్చట సందర్భానుసారంబుగా జదువుచుండుట నామిత్రవర్గమందలి కొందరు రసగ్రహణపారీణు లాకర్ణించి నన్నుంగాంచి మిత్రమా! ఇట్టికర్ణానందదాయకంబులగు బద్దెంబు లెల్లరకుం దెల్లంబగునటుల మొత్తంబుగా గూర్చి పొత్తంబుగా నచ్చొత్తించిన సర్వజనోపయుక్తంబుగా నుండునని ప్రోత్సాహంబొనర్ప వారల యాజ్ఞ నొదలందాల్చి సమయోచిత పద్యరత్నావళి యను నామంబున నా నేర్చుకొలది నిందుల పొందుపరచి ప్రచురించినాడను. ఇదియును గాక నా ప్రియమిత్రులగు సోదరులారా ! ఇందుకు సంబంధమగు స్వప్రణీతంబులయినవిగాని లేక ప్రాచీన నవీన కవిప్రణీతంబులగు బద్దెంబులుగాని మీరెఱింగిన వెవ్వియైన నున్నచో నాకొసంగిన నవి రెండవకూర్పునందు సందర్భానుసారముగా బొందుపరచి ప్రచురింప నుద్యమించియుంటిని. గావున నాయందత్యంత కరుణారసపూర్ణులై నాయుద్యమంబునకు దోడ్పడం బ్రార్థించుచున్నాడను.

ఇట్లు విన్నవించు వినేయుడు-
తిరునగరి శేషదాసు.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

సమయోచితపద్యరత్నావళి.

శా. శ్రీరాముండ్ శశికోటి కాంతివదనుండ్ సీతామనోనాయకుండ్
ధీరుండ్ విశ్వగురుండ్ బరేశు సరయూతీరప్రచారిన్ హరిన్
ధారాభృత్సమనీలుకౌస్తుభధరుండ్ దాత్రిన్ సుపర్ణేశ్వరుండ్
శౌరిన్ సర్వఫలప్రదుండ్ గొలిచెదన్ సత్యాత్మసామ్యాకృతిన్. 1

(దశావతార చరిత్ర.)

సీ॥ ఎయ్యది ప్రకృతి విహీనమై సచ్చిదా
నంద నిత్యపరిపూర్ణత వెలుంగు
స్వగతసజాతి విజాతీయ భేదముల్
గాంచు నెయ్యది సర్వకాలమునను
జీవేశ్వరాఖ్యల జెలగు నెయ్యది యవి
ద్యయు విద్యయు నుపాధిగాయె తనర్చు
జ్ఞానంబు జ్ఞేయంబు జ్ఞాతయు దానయై
వర్తించు నెద్ది సర్వంబునందు
గీ. నట్టి వేదాంతవేద్య మా ♦ ద్యంతరహిత
మమలయోగీంద్ర నిష్ప్రపం ♦ చాభిధాన
లక్షలక్షిత మపవర్గ ♦ లక్షణంబు
నైన బ్రహ్మంబు మూర్తమై ♦ యలరుఁగాత.

(ప్రార్థన-ఉత్తరరామాయణంలోనిది.)

సీ॥ దండంబు శార్ఙ్గకోదండాగ్రకాండప్ర
కాండ ఖండితదైత్య కాండునకు
జోహారు మదగజ ద్రోహగ్రహగ్రహ
గ్రాహచ్ఛిదాహవోత్సాహునకు
వందనం బరవింద మందిరామందిర
తుందరోరస్థ్సలాళిందునకు
జేజే మహారాజాది రాజీవపూజాస
మాజోచితాంఘ్రి పంకేజునకు
బహు నమస్కారములు చక్ర ♦ పాణికిని
నైక సాష్టాంగములు జగ ♦ న్నాథునకు
ప్రణుతిశతములు సురసార్వ ♦ భౌమునకును
నంతసేవాంజలులు సదా ♦ నందునకు. 3

(సీతాదేవి స్తుతి-సీతారామాంజనేయములోనిది.)

సీ. తనరజోగుణముచే దనరంగ నే దేవి
కల్పించు నిఖిల లోకములనెల్ల
దనసత్త్వగుణముచే దనరంగ నే కొమ్మ
పోషించు నిసర్వ భూతములను
దనతమోగుణముచే దగ నేవశిరోమణి
జగములనెల్ల సంక్షయము జేయుఁ
దా శుద్ధ సత్త్వప్రధానస్థ యే రామ
రామాంకమున సజస్రము వసించు
నట్టి భువనైకమాత ద ♦ యాసమేత
సద్గుణవ్రాత నిస్తుల ♦ స్వాంతపూత
భక్తజనమాన సోద్యాన ♦ పారిజాత
సీత కరుణించి మమ్ము ర ♦ క్షించుగాత. 4

(శ్రీరామనామమహిమ)

సీ. నిఖిలరోగంబుల నిర్మూలముఁగ జేయు
భవభయంబుల నెల్ల బారఁదోలు
బంధనంబులఁ బటాపంచలుగావించు
నులయునాపదలను నులిమివైచు
శాత్రవవిజయంబు సతతంబు సమకూర్చు
దూలించు బహువిధ దుఃఖములను
దలజూపకుండ దుర్దశలను దొలగించు
సకలశుభంబుల సంగ్రహించు
బరమపావన మంగళ ♦ ప్రదముగాన
గలితధర్మార్థ కామమో ♦ క్షములలోన
నెసగు భక్తుల కొసగని ♦ దెద్ది లేదు
యేమిజెప్పుదు శ్రీరామ ♦ నామ మహిమ. 5

(శ్రీ పంచాక్షరీ మహిమ-బ్రహ్మోత్తర ఖండములోనిది.)

సీ. రమణీయతరమంత్ర రాజంబులం దెల్ల
నధికమైయొప్పు పంచాక్షరంబు
ఆగామిసంచిత ప్రారబ్ధ పాతక
హరణ కారణము పంచాక్షరంబు
గణుతింప ధర్మార్థ కామ మోక్షములకి
దక్షత నిచ్చు పంచాక్షరంబు
కౌశికాగస్త్యాది ఘనమునీంద్రులు చెప్పు
లక్షణంబరయ పంచాక్షరంబు
జపపరాయణులగు సాధు ♦ జనులకెల్ల
నక్షయఫలప్రదంబు పం ♦ చాక్షరంబు
పూర్వజన్మకృతానేక ♦ పుణ్యసాధ్య
మాగమోక్తంబు శైవ పం ♦ చాక్షరంబు. 6

(నిశ్చలసమాధివిషయము - సీతారామాంజనేయములోనిది.)

సీ. వేదశాస్త్రంబులు వివరించి బుధులచే
జదివింపవచ్చు దా జదువవచ్చు
యజ్ఞ దాన తపంబు లధికారిజనముచే
జేయింప వచ్చు దా జేయవచ్చు
నిలలోనగల తీర్థముల కేగ నన్యుల
బోధింపవచ్చు దా బోవవచ్చు
నష్టాంగయోగవిద్యలు నార్యులకు నుప
దేశింపవచ్చు సాధింపవచ్చు
గీ. గాని యెవ్వారికైనవి ♦ జ్ఞానయోగ
గతిని దేహేంద్రియము లరి ♦ కట్టిమనము
నాగియాంతర్ముఖము జేసి ♦ యనవరతము
నిశ్చల సమాధి నిష్ఠచే ♦ నిలుపరాదు. 7

(రామనామపరులే శ్రేష్ఠులనుట - రామస్తవరాజములోనిది.)

సీ. తెల్లవారగ తొల్లి చల్లని నీటిలో
వాయుగా నోడ తెల్ల ఎడకువారు
నీరుకావులుగట్టి నీళ్ళ దర్భలచేత
సవ్యాపసవ్యముల్ జల్లువారు
బిగుసుగ ముక్కులు బిగియించిగొణుగుచు
మాగన్ను వేయుచు నూగువారు
సాము జేసినయట్లు సాగిలబడిపడి
పొద్దుకెదురుగ నిల్వబోవువారు
గీ. బిరబిరను చెట్లచుట్టును ♦ దిరుగువారు
నేయిచిదుగులు నగ్నిలో ♦ వేయువారు
వైశ్వదేవాదు లొనరించు ♦ వారు రామ
కీర్తనలు జేయువారికి ♦ క్రిందివారు. 8

(వైకుంఠపుర వర్ణన- భాగవతములోనిది.)

సీ. వలనొప్పగా నద్వైతం కేశవాత్పర
మనిపల్కు రాజకీరావళియును
మహిమ జగద్విష్ణుమయ మఖిలమ్మని
చదివెడి శారికాసముదయంబు
నేపారగా ఁతంతే పుండరీకాక్ష
యనిలలబాడు పికావళియును
లలిమీరగా మంగళం మధుసూదన
యనుచు బల్కెడు మయూరావళియును
గీ. దవిలి శ్రీపద్మపట్స్వధే ♦ త్యాదిశబ్ద
కలితముగ మ్రోయు మనుపని ♦ కాయములును
గలిగి యఖిలైక దివ్యమం ♦ గళవిలాస
మహిమ జెన్నొందు వైకుంఠ ♦ మందిరంబు. 9

(కళాపూర్ణోదయములోనిది.)

సీ. ఘటమంచు బటమంచుఁ గారుయుక్తులలెంచు
దుష్టతార్కిక కులకు దూరమగుచు
శృతియంచు స్మృతులంచు శుష్కకర్మములెంచు
మీమాంసకుల కప్రమేయమగుచు
ఋషిరియంచు ఖరియంచు జనుల వీనులనొంచు
శైవకరతుల కసాధ్యమగుచు
మృషయంచు నిషయంచు విశిష్టమోక్తిగలహించు
నద్వైతపరుల కప్రాప్యమగుచు
గీ. గృష్ణవిష్ణుహృషీకేశ ♦ కేశవయను
భక్తుల కొకప్పుడును దుర్లభంబుగాక
పరగు ప్రకృతి వికార దు ♦ స్పర్శతరము
గురుతరానంద ఘురము వై ♦ కుంఠపురము. 10

(శివభక్తి - సానందోపాఖ్యానములోనిది.)

సీ. శివునపేక్షించిన చిత్తంబు చిత్తంబు
భవుకథ లాలించు చెవులుచెవులు
కఱకంఠు బూజించు కరములు కరములు
శ్రీశంభు వర్ణించు జిహ్వజిహ్వ
గౌరీశుపొడగను కన్నులు కన్నులు
మదనవైరికి మ్రొక్కు నుదురునుదురు
హరుమందిరము మెట్టు నడుగులునడుగులు
సర్వేశు జపియించు జపముజపము
గీ. భర్గుగొనియాడ నేర్చిన ♦ భక్తిభక్తి
చిన్మయాత్ముని సేవించు ♦ సేవసేవ
నీలకంధరు దలపోయు ♦ నేర్పునేర్పు
శర్వమహిమంబు లెన్నిన ♦ చదువుచదువు. 11

(విష్ణుభక్తి - భాగవతములోనిది.)

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వజిహ్వ
సురరక్షకునిజూచు చూడ్కులుచూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణునాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరి దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తమునిమీది బుద్ధిబుద్ధి
గీ. దేవదేవుని జింతించు ♦ దినము దినము
చక్రహస్తుని బ్రకటించు ♦ చదువు చదువు
కుంభినీధవు జెప్పెడి ♦ గురుడు గురుడు
తండ్రి హరిజేరుమనియెడి ♦ తండ్రి తండ్రి.

(కర్మవిషయము - భాగవతములోనిది.)

చ. ధనపశు పుత్రమిత్రి వని ♦ తాగృహకారణ భూతమైన యీ
తనువునను న్న జీవుకు ప ♦ దంపడి యట్టి శరీరమెత్తి తా
ననుగతమైన కర్మ ఫల ♦ మందక పోవగరాదు మింటబో
యిన భువి దూరినన్ దిశల ♦ కేగిన నెచ్చటనైన డాగినన్. 13

(భాగవతములోనిది)

క. కర్మమున బుట్టుజంతువు
కర్మమున సమృద్ధిబొందు ♦ గర్మమున జెడుం
గర్మమె జనులకు దేవత
కర్మమె సుఖదుఃఖములకు ♦ గారణమధిపా. 14

(భారతములోనిది.)

క. విను కర్మంబనుసరించుచు
జననము మరణంబు నదియు ♦ సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గాపించుం దనచే
సిన దానిం జడకపోవ ♦ శివునకువశమే. 15

(ఓర్పువిషయము - భాస్కర రామాయణములోనిది)

గీ. క్షమయజనుల కాభరణము ♦ క్షమయకీర్తి
క్షమయధర్మంబు క్షమయ స ♦ జ్జనగుణంబు
క్షమయ యజ్ఞంబు క్షమయ మో ♦ క్షంబు క్షమయ
సకలదానంబు క్షమయందె ♦ జగమునిలుచు. 16

(గోపీనాథ రామాయణములోనిది)

ఆ. వె. క్షమయె భూషణంబు ♦ క్షమయె దానంబు య
జ్ఞంబు సత్యమార్గ ♦ వంబు యశము
తపముశీలమధిక ♦ ధర్మంబు క్షమయందె
నిలిచియుండుజూడ ♦ నిఖిలజగము.17

(శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకి రామాయణములోనిది)

గీ. క్షమయె దానంబు జన్నంబు ♦ క్షమయె జుండు
క్షమయె సత్యంబు సత్కీర్తి ♦ క్షమయెగాదె
క్షమయె సద్ధర్మములుగాన ♦ గన్నలార
క్షమను నెలకొని యుండెడి ♦ జగములెల్ల 18

(విష్ణుభక్తివిషయము-భాగవతములోనిది)

మ. ఉపవాసవ్రత శౌచశీలమఖ సం ♦ ధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాది కర్మముల మో ♦ క్షప్రాప్తి చేకూర ద
చ్చపుభక్తిన్ హరి, పుండరీకనయనున్ ♦ సర్వాతిశాయిన్;రమా
ధిపు, పాపఘ్ను, బరేశు, నచ్యుతుని, న♦ద్ధిన్ గొల్వలేకుండినన్. 19

(సద్భక్తివిషయము-భాగవతములోనిది.)

మ॥ హరినామాంకిత సత్కథా మృతరస ♦ వ్యాలోలుడైనట్టి స
త్పురుషశ్రేష్ఠు డసత్కథా లవణవా ♦ పూరంబు దాగ్రోలునే
వరమందార మరందపాన కుతుక ♦ స్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వరమైపోవునె చేదు వేములకు ద ♦ ద్గంధాను మోదాత్మమై. 20

(దుర్మార్గులు.)

చ. వినుతగుణోత్తరుండు మరు ♦ విక్రముడైన హరిన్ భజించి త
న్మనవల సత్కథామృతము ♦ మానుగ గ్రోలుటమానిమత్కథల్
విని ముదమందుచుందురు వి ♦ వేక విహీనత నూరబంది యా
త్మనుమధు రాజ్యభక్ష్యములు ♦ మాని పురీషము కేగుచాడ్పునన్.21

(భగవద్వాక్యము.)

సీ వసుమతీనాథ యెవ్వనివిూదనా కను
గ్రహబుద్ధి వొడమునా ఘనునివిత్త
మంతయు గ్రమమున నపహరించినవాడు
ధనహీనుడగుచు సంతాపమందు

విడుతురు బంధులవ్విధమున నొంటరి
యైచేయునది లేక యఖిలకార్య
భాగంబులుడిగి మద్భక్తులతో మైత్రి
నెఱపుచు విజ్ఞాన నిరతుఁడగుచు
గీ. బిదప వాడవ్యయానంద ♦ పదమయాత్మ
బరగ శ్రీవిష్ణు లోక సం ♦ ప్రాప్తినొందు
గాన మత్సేవ మిగుల దు ♦ ష్కరమటంచు
వదలిభజియింతు రితర దే ♦ వతల నెపుడు. 22

(భగవద్వాక్యము-భోజరాజీయములోనిది.)

ఉ. ఎవ్వడు నన్నుగోరి భజి ♦ యించుటకై మదిగాంక్ష సేయునే
నవ్విహితప్రియత్ము మది ♦ యాఱడిబోవ ననేకవిఘ్నముల్
నివ్వటిలంగఁజేసి యతి ♦ నింగడు గాసిమొనర్తు నేమిటన్
నివ్వెఱపాటులేని చిర ♦ నిష్ఠ గనుంగొని యాదరింపుచున్. 23

(మాయాఖండనిరూపణము-శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస చరిత్రిలోనిది.)

ఉ. ముందుగ రాముఁడు న్నడుమ ♦ భూసుత వెన్కను లక్ష్మణుండు నీ
చందముగా బ్రియాణమును ♦ సల్పుచు గానల కేగుచో మదిన్
గుందుచు లక్ష్మణుండు దన ♦ కు న్గనిపింపమి నగ్రజుండు సీ
తం దొలగంగ వేడుకొని ♦ తాఁగని మోదె రఘురాము బిమ్మటన్. 24

ఆ. తే. మాయ యీశునకును ♦ మనజీవునకు నిట్లు
యడ్డమౌట నతని ♦ యరయలేము
మాయదొలగు వెనుక ♦ నాయీశు విస్పష్ట
ముగను గాంచి ముక్తి ♦ బొందగలము. 25

(అపుత్రవిషయము-రాఘవ పాండవీయము.)

సీ. కులవర్ధనుండగు కొమరుగాంచని యట్టి
లాఘవాస్పదుని యాలయము లయము

సిరులకు దొడ్డవైన వరసుతు బడయని
ఘనకలుషాత్ము జీవనము వసము
పితరుల ఋణముదీర్చెడు సూను జెందని
దౌర్భాగ్యశీలు గోత్రమ్ముత్రమ్ము
రహి నిహపరసుఖ ప్రదు బుత్రు నెత్తని
వరపుణ్యహీను భవమ్మువమ్ము
గీ. పలుబలుకులేల నిఖలము ♦ ఖలముసూనె
యాత్మజులులేని వారికో ♦ యతివ రవళి
తరమె యునపత్యువైవర్ణ్య ♦ మరయ నతవి
యఖిలమును నిట్టు ముఖవర్ణ ♦ హానిజెంద. 26

(గృహస్థునకు పుత్రుడే ముఖ్యమనుట–శకుంతలాపరిణయములోనిది.)

సీ. కులము మేదినిమీద ఖిలముగాకుండగ
నభివృద్ధికారణుం డాత్మజుండు
సౌఖ్యదంబైన సంసార దుర్మంబున
కాలవాలస్కంధ మర్భకుండు
జంపతులకు హర్ష జలరాశియుబ్బింప
బూర్ణేందు బింబంబు పుత్రకుండు
గృహమేధి ధర్మ లక్ష్మికి పెంపు మోపంగ
పెనుపైన యాధార భిత్తి సుతుడు
గీ. తనయు డాలోకపథమున ♦ కనుపు వాడు
మందిరాంతరదీపంబు ♦ నందనుండు
సూను డిలువేల్పు బోకుండ ♦ సొమ్ము కర్త
యపరవయసున నాలంబ ♦ యష్టి కొడుకు. 27

(వనవర్ణన–చాటుపద్యము.)

సీ. కలికి యీ పికవాక్యములు విన్న ముదుసళ్ళు
తమజవ్వనపుబను ల్తలచుకొనరె

చెలియ యీతేటిపాటలు విన్న హరిదాసు
లంగనాదాసులై బెంగఁగొనరె
పొలతి యీపూలతావులు గన్న పెద్దలు
చిన్నలై మార్గంబు చెదరిపోరె
మెలఁత యీనెమలిమాటలు గన్న భార్యలు
రానివా రగచాట్ల లోనబడరె
గీ. వెలది గోర్వంకపలుకులు ♦ వినిరయేని
బ్రహ్మచారులు వేశ్యల ♦ పాలుగారె
కాంతయింకేల యిటువారి గట్టుమునులు
బల్మినింతులపైబడి ♦ బట్టబోరె. 28

(తపోవనమహిమ-శకుంతలాపరిణయములోనిది.)

సీ. మునులు నిత్యస్నానములుపేర్చి యెడలక
కాసారమున కంచగదియ వెఱచు
మానిజనం బనుష్ఠానంబు దీర్చక
మృగశాబకము దర్భ మేయ వెఱచు
సంయమీంద్రులు శివార్చనలుచెల్లింపక
ప్రసవంబులకు దేటి ముసర వెఱచు
బాలకాంక్షలు ఫలాహారతృప్తులుగాక
ఫలంబుపంటికి జేర వెఱచుఁ
గీ. తపసిజనములు నుతిమంత్ర ♦ జపములుడిగి
వచ్చియుండక పికశుకా ♦ వళులాది
గావనంబున గల విహంగమతులంబు
తత్తరమునొంది నోరువా ♦ యెత్త వెఱచు. 29

(పురుషునకు భార్య యెట్టిదనిన-దశావతారచరిత్రలోనిది.)

సీ. సంసారసాగరక్షయ దుఃఖవారాశి
దరియింపగాజేయు తరణితరుణి

హృదయంగమస్ఫూర్తి నెప్పుడునామోదంబు
గలిగించుతావి చెంగలువచెలువ
కామితఫలములు ఘటియించివేలుపు
టేడుపెంచినచెట్టు రెమ్మకొమ్మ
కందొగల్నిత్య వికాస మొందింపగా
మించిపున్నమ చందమామరామ

గీ. సదమణిమయదీపికా ♦ జ్వాలబాల
వల్లభమనోమదావళి ♦ వారినారి
శుభపరంపర వర్షించు ♦ సోనచాన
పఘులధర్మార్థ మణిగణపేటిబోటి. 30

(గృహస్థునకు భార్య ముఖ్యమనుట.)

సీ. అలసివచ్చినవేళ నడుగులొయ్యననొత్తి
విడెమిచ్చి సురటిచే విసరుటకును
నాకలబడనీక యన్నపానంబుల
చేతబ్రొద్దున దృప్తిసేయుటకును
సంతరించినయట్టి సకలపదార్థముల్
దగులీలనింటిలో దాచుటకును
నతిథుల బంధుల నత్తమామల చిన్ని
శిశువుల దెలసి పోషించుటకును

గీ. ననవరత మగ్నిహోత్రంబు ♦ లరయుటకును
దేవపూజోపకరణము ♦ లీర్చుటకును
పత్నిపాల్పడ గృహకృత్య ♦ భరములేక
గృహియధేష్టంబుగా సుఖి ♦ యించుటెట్లు. 31

(కూతునకు తల్లిదండ్రులుజేయు హితోపదేశము-
(వరాహపురాణములోనిది.)

సీ. అత్తమామలు చెప్పినట్లు చేయుదుగాని
యెదిరి మారుత్తర మీకుమమ్మ

వలయువేళల పెద్దవారుపంపక యెంత
పనికిబోనిండ్లకు జనకుమమ్మ
సకలబంధులకు బూసలలోని దారంబు
వలె సరాగంబున మెలగుమమ్మ
తోడికోడండ్రు వంతులకు బట్టినచోట
నుదరక తాలిమి నుండుమమ్మ
గీ. మానసంబున ధర్మమే ♦ మఱకుమమ్మ
నతికినెక్కిన నీసరి ♦ సతులలోన
వాసిగనుమమ్మ కులశీల ♦ వర్తనములు
గొంచపరపక మమువిచా ♦ రించుమమ్మ. 32

(శృంగారనైషధములోనిది.)

సీ. పాటించి కొలువుము భవనదైవంబుల
సవతుల గొనియాడు సఖులభోలె
నారాధనము జేయు నత్తమామల నెపుడు
పరిజనంబులమీద కరుణనెరపు
యలుగకు కోపించినపుడు నాథునితోడ
మదిలోన నుబ్బకు మన్ననలకు
తోడి కోడండ్రతోగూడి మెలగుచునుండు
దాసీజనముఁ బ్రోవు తల్లికరణి.
గీ. బ్రాహ్మణులయందు గురులందు ♦ బంధులందు
భక్తివిశ్వాస సౌహార్ద్ర ♦ పరతనెరపు
భవ్యపతి దేవతాచార ♦ పరమపుణ్య
ధర్మమేమరకుండు మీ ♦ తల్లికాన. 33

(శకుంతలాపరిణయములోనిది.)

సీ. జీవితేశ్వరుబాసి చిరకాల వసతిగా
బుట్టినింటనె యున్కి బుద్ధిగాదు

పౌరులెల్ల నిరసింప ప్రొద్దుపోకలకైన
బలుమాఱు నఱుగుట పాటిగాదు
దాసీజనులతోటి సరసముగాఁగూడి త్రి
ప్పరమాటలాడుట తగవుగాదు
తనకెంతయాప్తులైనను అన్యపురుషసం
సర్గంబుజేయుట జాడగాదు.
గీ. జనకగృహమునసైనను ♦ మనసువఱచి
కూర నారకు బంపుట ♦ గుణముగాదు
హాస్యకథలందు గీతవా ♦ ద్యములయందు
ప్రీతినెఱపుట మగువాలి ♦ రీతిగాదు. 34

(పరస్త్రీ సాంగత్యఫలము:- వారకాంతలోనిది)

సీ. మిత్రాప్త బంధుకళత్రమ్ములచే పోటు
ధనజనాదరణ నిద్రిలకు చేటు
రోగముల్దగుల సల్గురిలోన నగుబాటు
సమ కులాచార పద్ధతికిలోటు
పరలోకసుఖదేహ బలవస్త్రులకులోటు
చానమగడువిన్న చావుచేటు
పగవారువిన్నచో పలువురితోపాటు
జనపతిగన జెరసాలచేటు
గీ. పరసతులపొత్తు గోరిన ♦ సారెకిట్టి
గతులు గలుగక మానవు ♦ గానవిట్టి
చేష్టలనుమాని భార్యల ♦ చెట్టబట్టి
నడచుటయె మేలు దుష్బుద్ధి విడచిపెట్టి. 35

(వేశ్యాసాంగత్యఫలము.)

చ. తనసతిఁ రోయుఁ గొట్టి, బుధపాత్రకరంబుల దిట్టుఁ గొండు, స
జ్జనులసతంబు దూష్యమును సల్పుటమూడ ♦ లమోక్షలోకముఁ

ఘనముగ చేరకుండుటది ♦ గాంచగనాలుగు ద్రవ్యమంతయుఁ
వెనకయు ముందుజూడకను ♦ వృద్ధినిగల్పుట యైదు రోగముల్
గనుచు శరీరసౌఖ్యమును ♦ గాంచకయుండుట యారు ప్రాప్తమా
మనమున నించుకంత యును ♦ మానములేదిక వేశ్యగూడినన్. 36

(పరపురుష సాంగత్యఫలము-హంసవింశతిలోనిది.)

సీ. అత్తమామలుగన్న నారడివెత్తురు
    గావ పరీక్షింప నేవగించు
మఱఁదులు గాంచిన గఱకుఱనెంతురు
    వదినలెఱింగిన వాసిచెడును
బంధువుల్ గనినచో బరగ నిందింతురు
    తోడికోడలుచూడ నాడికొనును
పతిగను గొన్నచో ప్రాణహానియొనర్చు
    నాడువారెఱిగిన నవ్వెదరుగ

గీ. పరపురుషునిగూడి యున్నట ♦ నాడుపుట్టు
పుట్టిపాపంబు పుట్టిన ♦ బుట్టినింటి
కేనిమెట్టినింటికి ♦ గీడుఘనమె
దేశ యపకీర్తి దెత్తురే ♦ తెఱవలెచట. 37

(పతివ్రతాభిప్రాయము-విచిత్రరామాయణములోనిది.)

ఉ. నాథుడె బంధుడున్గురువు నాథుడె మాతృ సహోదరాత్ములు
న్నాథుడె దైవముం ధనము నాథుడె మోక్షపదంబు నాథుడే
నాథుడె రక్షకుండు భువి నాతులకెల్లను గాన నా మనో
నాథుని సేవ సేవనము నమ్మితి కోర్కి ప్రాణవల్లభా. 38

(భార్యకు భర్త ముఖ్యమట-శకుంతలాపరిణయములోనిది.)

సీ. వనితకు నిష్టదైవము జీవితేశుండు
భామకు ముంగొంగు పసిడిభర్త
సుదతికి నఱలేని చుట్టంబు పెనిమిటి
తరుణికి బ్రాణమిత్రంబుధవుడు
వనజలోచనకు బెట్టని కోటదయితుండు
నాతికి సకలార్థ దాతప్రియుడు
కాంతకు మానరక్షకు డింటియాతండు
నతికి నారడిలేని హితుడు వరుడు
గీ. కంబుకంఠికి నిత్యశృం ♦ గార విభవ
వల్లికకు నాలవాలంబు ♦ వల్లభుండు
పల్లవోష్ఠికి సౌభాగ్య ♦ భాగ్యలక్ష్మి
గణన నొనరింపనేల యే ♦ డ్గడయు మగడు. 39

(హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానములోనిది.)

సీ. కుసుమకోమలులకు గుజ్జుమామిడిపండు
ప్రాణనాయకుపాద పద్మసేవ
శాతోదరుల కలచేతి మాణిక్యంబు
ప్రాణనాయకుపాద పద్మసేవ
కీరవాణులకు ముంగిటిపెన్నిధానంబు
ప్రాణనాయకుపాద పద్మసేవ
కుటిలకుంతలులకు గొంగుబంగారంబు
ప్రాణనాయకుపాద పద్మసేవ
గీ. వలవ దేనోములును నోమ ♦ వనరుహాక్షు
లకు మనోహర పద కమ ♦ లంబులెపుడు
ముదముతోడ భజించిన ♦ నదియె చాలు
దలచిచూచిన నభిమతా ♦ ర్థంబులొసగు. 40

(వ్యభిచార స్త్రీ వర్ణన - భోజరాజీయములోనిది.)

సీ. ఆవిప్రసుదతి యనాచారముల ప్రోక
యుగ్రకర్మంబుల యునికిపట్టు
దుర్గుణంబుల పెంట దుశ్శీలములకు తా
వవివేకముల కెల్ల నాస్పదంబు
కలహంబులకు మూలకందంబు కొంకుల
పుట్టపిల్లదముల పుట్టినిల్లు
క్రూరత్వముల చోటు కుటిలతపాలము లో
భంబుల నెలవు గర్వంబు యిక్క
గీ. యిరుగు పొరుగులవారి నిం ♦ టింటివారి
సూడుకొనదిట్ట మరి కాని ♦ కూడుగుడువ
దలిగి వచ్చిన నొకపట్టె ♦ దశనమిడదు
కడగిబలియును భిక్షంబు ♦ గడుపుచుండు. 41

(హంసవింశతిలోనిది.)

చ. విటులకు గొంగు బంగరము, వేడుకగాండ్రకు బట్టుగొమ్మ, యు
త్కటతర మన్మథార్తులకు కల్పకుజంబు భుజంగకోటికి
న్ఘటితనిధానసీమ, యుపకాంతుల చేరువపంట, జారస
త్పటలికి బంచదారయును, దానివిలాస మయారె యారయన్. 42
గీ. మేలుగలువాలు గలనేలు ♦ మిసిమిగ్రేలు
కన్నుఁగవడాలు మరువాలు ♦ కరణిబోలు
మురిపముల ప్రోలు కలదొక్క ♦ ముద్దరాలు
వానియిల్లాలు దొమ్మరి ♦ వానిప్రోలు. 43
తే. అరవిరుల తేనె యడుచాలు ♦ మరునివాలు
మిసమిసల ప్రోలు వలరాజు ♦ మేటిడాలు

మురిపముల మెచ్చుకొనజాలు ♦ ముద్దరాలు
వానియిల్లాలు దొమ్మరి ♦ వానిదోలు. 44

(తారకాంతలోనిది.)

సీ. తమ్మి జమ్మినపాణి నెమ్మి నమ్మిన వేణి
కమ్మగ్రిమ్మినశ్రోణిగల్గుదాని
వలపులీనెడు తేట మెలపులీనెడుమాట
సొలపుబూనెడుపాట సొంపుదాని
విరులసొంపగు మేను సరుల పెంపగుకొను
సిరులనింపగుపీను చెల్వుదాని
మందరంబగు నడసింధురంబగుతొడ
బంధురంబగు మెడ బరగుదాని
గీ. మాటిమాటికి నొక పీటి ♦ వీటిపేటి
వాలు తనగోము కోటిని ♦ మీటిమీటి
సూటిగా నోటికిడుచుండ ♦ భేముతోటి
సాటి సూబోటి విన్నన ♦ ఘూటిజూచె. 45

(పురుషవర్ణన-వసుచరిత్రలోనిది)

సీ. తలిరుపాన్పయమువాని నలరాజు నలరాజు
నలరాజు మెరగు సోయగమువాని
బసిడిచాయలవాని బగడంపు జగడంబు
జగడంబు గలమోవి సొగసువాని
వరుసచెక్కులవాని గులకెంపు పలుకెంపు
పలుకెంపు లోలయు నవ్వొలుకువాని
మొలికిచూపులవాని సిరిమించు దొరయించు
దొరయించు కాంచనాంబరమువాని

గీ. నేరవు గలవాని మకుటకే ♦ యూరహార
కటక కుండలచారు చ ♦ క్రములవాని
నమ్మహోజాని గనిలేచి ♦ యమిత వినయ
సంభ్రమముదోప నిలిచి ర ♦ జ్ఞాత ముఖులు. 46

సీ. వాని కన్నుల తేట వాని చల్లనిమాట
వాడాకు సయ్యాట వానిపాట
వానిముద్దు మొగంబు వాని కంబుగళంబు
వానిరొమ్ము దిటంబు వానిసొంబు
వాని వాతెరకావి వాని పెన్నెరితావి
వానిచక్కని ఠీవి వానియీవి
వాని మూపులపొంగు వాని మేను మెరుంగు
వాని కౌను బెడంగు వానిరంగు
గీ. వాని మొగతీరుచూపులు ♦ వానిసారు
వానివలపులదారసాము ♦ వానిగోము
వాని సేతల తగు మేల్మి ♦ వాని తాల్మి
పరులకెవ్వరికిని లేదు ♦ మరపురాదు. 47

(తెల్లవారుఝామువర్ణన.)

సీ. కాలివాల్పిట్టల కలకలంబులు మీఱె
పగడకస్గలయొజ్జ బయలుదేఱె
నెలరాజు పశ్చిమాచలరాజముం జేరె
బలుచంద్రకాంతపు ఱెలలు పేఱె
దారకాగణముల తళుకులెల్లడఁ జాఱె
దీపంబులెల్లను తెల్లవాఱె
నతనుడు రేయెల్ల నని జేసి వేసాఱె
ధర వియోగుల పరితాపమాఱె

గీ. దమ్ములలరాఁత గలువల ♦ తాఁపుదీఁత
శోకములు తేఁటెను జకో ♦ కులము తాఁత
నినుఁడు గడిదేఁత విరులు మొ ♦ యిండ్లదూఁత
తెలివిచేకూరె భల్లున ♦ తెల్లవాఁత. 48

(లక్షణా పరిణయము లోనిది)

సీ. అభిసారి కాంగనా వ్యభిచారములు తగ్గ
విపము తూర్పు పర్వతంబు డిగ్గ
కువలయమ్ముల రంగు దవుదవ్వులను డంగ
నెడవింటివాని యాగడము డంగ
పద్మినీకాంతకు ప్రాణియంబు నిండారె
నంబుజారికి వైభవంబు దీరె
నేకీభవించుచు కోకముల్ చెలరేఁగ
గుబ్బలాబుబు కొండగుహాలడాఁగ
గీ. రంగుమైమత్తువస్తువుల్ ♦ మిర్రిఁగిమిర్రిఁగి
మొదలెలుఁగని రతులచే ♦ బడలిబడలి
చెలివిగనలేని బలుఁ గామ ♦ ములకు దక్క
చెల్లముగ నెల్లవారికి ♦ తెల్లవాఁఱె. 49

(పారిజాతాపహరణములోనిది-సూర్యోదయవర్ణన.)

సీ. మొగుడ తమ్ములకు దక్క మగతేటి యలుగులు
పడలిపోఁజేయు విశల్యకరణి
కాలవశంబున గడచన్న వాసర
శ్రీగరిమ్మూర్ఛించు సంజీవకరణి
చేయనువాలున బాయఁ జైనరథాంగ
తతులహర్షించు సాధానకరణి

తిమిరంబుచే సొంపు సమసిన దిశలకు
వన్నియ నొసఁగు సౌవర్ణకరణి
గీ. మించు బీరెండ యగ్నిబు ♦ ట్టించునరణి
కలుషఘోర పయోరాశి ♦ గడపుతరణి
తోఁచెఁ బ్రాచీమహీధరో ♦ త్తుంగ సరణి
బ్రాఁచమువ్వు మానికంబుల ♦ బరణి తరణి. 50

(భాగవతము లోనిది.)

సీ. పౌలోమి తనబాలు పాన్పుగాఁ గనుపట్ట
వన్నెనపవడంపు బంతియనఁగ
నాయురర్థముల వ్యయంబులఁ దెలిచాటు
కాలజాంఘికు చేతి ఘంటయనఁగ
ఘనజంతుజీవిత కాలరాసులవిధి
కొలువనెత్తిన హేమకుంభమనఁగ
పశ్చిమ దిక్కాంత బరఁగఁగై సేయుచో
ముందట నిడుకున్న ముకురమనఁగ
గీ. శోకతాపోపశమదివ్య ♦ ఘుటికయనఁగ
పద్మినీకాంత నోముల ♦ ఫలమనంగ
మానుషమూర్తుల సారంపు ♦ ముద్రయనఁగ
మిహిరమండల ముదయాద్రి ♦ మీఁద నొప్పె. 51

(భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారి కృష్ణాకుమారిలోనిది.)

చంద్రోదయం.

సీ. అవనిలోన ననాథలైన యనాథల
పాలిటఁబెను కాలపాశమనఁగ

పూర్వాపరాద్రులఁ బోల్పు గాఁగానిసురల్
గోలనియూను పూట్పాలనంగ
నిశిదొరసాని వెన్నెలగొనుదాల్పుపై
బెట్టినమేటి టెంకెయనంగ
తలమువ్వకొనువేళ నలయిందిరాత్రిచే
తండాల్పనట్టి యుదంబనంగ

గీ. కాలమను నుపాధ్యాయుండు ♦ బాలురకు
అవని గుండ్రముగా నుండు ♦ ననుచు నిం
యనెడు నొకబల్లపై వ్రాసి ♦ యగుపఱచిన
యఖిలభూగోళమన నంద్రు ♦ నవతరించె. 52

(భాగవతములోనిది.)

సీ. ప్రాచీదిశాంగనా ఫాలతలంబున
దీపించు సిందూర తిలకమనఁగ
దర్పించివిరహుల ధైర్యవల్లులు ద్రుంప
దర్పకుండెత్తిన దాత్రమనఁగ
నలిగికాలకిరాతు డంధకారమృగంబు
ఖండింప మెఱయించు ఖడ్గమనఁగ
గగనతమాల వృక్షము తూర్పుకొమ్మను
లలితమై మెఱయు పల్లవమనంగ

గీ. దొగలు సంతసిల్ల ♦ దొంగలు భీతిల్ల
గడలిమిన్నుముట్టి ♦ కడలుకొనఁగ
బొడిచె శీతకరుడు ♦ భూరిచకోరక
ప్రీతికరుఁడుజార ♦ భీతికరుఁడు, 53

(భోజరాజీయములోనిది:)

సీ. కొండలెల్లను వెండికొండబోలఁగ గాము
దనుమందు ప్రమథ బృందంబులెలువ
జలధులన్నియు దుగ్ధ జలధిబోలఁగ జక్రి
పాణిమెచ్చులనైన బవ్వళింప
సతులందరును సరస్వతిఁబోలగను బ్రహ్మ
శంకించి మరితన భామ నెఱుఁగ
దంతులన్నియు నభ్రి దంతిబోలగ వజ్రి
తనదంతి కంసున దప్పితిరుగ
గీ. దెసలగలయఁబర్వి ♦ వసుమతీ తలమెల్ల
నిండియాకసమున ♦ నివ్వటిల్లి
తారహారహీర ♦ ధవళ్యైచంద్రికా
జాలముల్లసిల్లె ♦ జగమునందు. 54

(చాటుధార)

సీ. అతఁడు గోపాలకుం డితఁడు భూపాలకుం
డెలమి నాతనికంటె నితఁడు ఘనుఁడు
అతఁడు కంసధ్వంసి యితఁడు పాపధ్వంసి
నెలమి నాతనికంటె నితఁడు ఘనుఁడు
అతఁడు యాదవపోషి యితఁడు యాచకపోషి
నెలమి నాతనికంటె నితఁడు ఘనుఁడు
అతఁడు పాండవపక్షుఁ డితఁడు పండితరక్షుఁ
డెలమి నాతనికంటె నితఁడు ఘనుఁడు
గీ. పల్లెకాతండు పట్టణ ♦ ప్రభువితండు
స్త్రీలకాతండు పద్మిని ♦ స్త్రీలకితఁడు

సురలకాతండు నెలమిభూ ♦ సురులకితడు
కృష్ణుడాతడు శ్రీమహా ♦ కృష్ణుడితడు. 55

(చాటుధార)

సీ. ఆతడంబరు మగండితడమ్మరు మగం
నెలమినాతనికంటె నితడుఘనుడు
అతని కంటినిచిచ్చు యితనికంటినిబొచ్చు
నెలమినాతనికంటె నితడుఘనుడు
అతడెమ్ముననల వేయు నితడు కొమ్మునవేయు
నెలమి నాతనికంటె నితడు ఘనుడు
అతడు శూలముద్రిప్పు నితడు వాలముద్రిప్పు
నెలమి నాతనికంటె నితడుఘనుడు

గీ. దంతయూతండు గోనెల ♦ మోతకితడు
దక్షుడాతండు ప్రజల సం ♦ రక్షుడితడు
దేవుడాతండు కుడితికి ♦ దేవుడితడు
పశువిభుడతండు నితడు ♦ పశువిభుండు. 56

(వసంతకాలవర్ణన-కృష్ణాకుమారిలోనిది.)

సీ. మారిషుండై యుల్ల మరుకొప్పు మోహాంబు
మూదుగా నటియించు యిందులాడు
వరుస నహర్నిశల్ తెరలుగా రవిశశుల్
తెరలెత్తిదించు నౌకరులుగాగ
కలకంఠరవము మంజులమైన శృతిగాగ
ఖగపక్షములు మృదంగములుగాగ
విలసితారామసీమలు రంగములుగాగ
జాతిలై నవవధూవరులు వరల

గీ. సర్వజగ మొక్క నాటక ♦ శాలగాఁగ
సురలు చూపరుల్ గాఁగ దా ♦ సూత్రధారు
డై ప్రదర్శించెను వసంతు ♦ డన్ని మొదల
నాటిదినముల శృంగార ♦ నాటకముల. 57

(సత్యప్రశంస-రసపుత్రవిజయములోనిది.)

సీ. వెలయాలి మోఁగిలి పెదవులంటిన పంక్తికడనుండనొల్లక వెడలినావో
కూటికి వాశించి కూటసాక్ష్యములిచ్చు నోటిలోనుండక దాటినావో
బలితంపు కలుకంపు పలువిప్పగ నెగుప్పు మనభరింపగలేక యరగినావో
పొగచుట్టకంపు సైపగలేక పగబూని ప్రాణముల్ ఁపనిపారినావో
గీ. సత్య దేవత నిన్నన ♦ జాలిపుట్టు
భరతఖండాన వేనవేల్ ♦ ప్రజలులేరె
బ్రాహ్మణుల జిహ్వాలన్నియు ♦ పాడుబడెనె
నీకు నివసింప మెచ్చుట ♦ నెలవులేదె. 58

(బిడ్డలయందు తల్లికుండుప్రేమ-చాటుధార.)

సీ. ఇసుమంత సుతుఁడేడ్వ నిల్లుపైఁబడినట్లు
శిరముపై నాకాశ మొరగునట్లు
పిడుగు మొత్తినయట్లు కడలిపొంగినయట్లు
అగ్ని హోత్రుఁడు చుట్టు సలమునట్లు
పతితన్ను పైనాడి పరులఁగూడినయట్లు
ముఖవార్తలు చెవి దూరినట్లు
దొంగలిల్లుఁజొచ్చి దోఁచుచున్నట్లు
విషజీవములు వెరపించునట్లు
గీ. [illegible] మాంద్రోళ ♦ మపుడుఁగొంచి
అమ్మ నాయయ్య నాతండ్రి ♦ యయ్యనేను

చచ్చిపోవుదురాయుంచు ♦ సరగినరుగు
మాతకు సమానమెవ్వరు ♦ మహిని జూడ. 59

(సన్మార్గ దుర్మార్గుల ద్రివ్యవినియోగము-చాటుపద్యము)

చ. కడునతిలోభి ద్రవ్యమును ♦ కన్నపుదొంగకు బందెపోట్లకున్
పుడమిని వారకాంతలకు ♦ భూపతికిన్ జను సజ్జనుండు తా
వడసిన ద్రవ్యమంతయును ♦ బ్రాహ్మణకోటికి భక్తకోటికిన్
గుడికిని సత్రశాలకును ♦ కూపతటాక వనప్రతిష్ఠకున్. 60

(అతిలోభివిషయము.)

చ. కరినరుఁడేసె పామతని ♦ గర్చె నతండహి గూల్చె గూల్చినన్
కరినర పన్నగాదుల స్రు ♦ గాలముగాంచి గజంబుమాసమా
నరుడు దశాహమూను రగ ♦ నాయకుఁడొక్క దినమ్ము నేటికిన్
నరమును దిందునంచు నది ♦ నాశమునొందెను లోభియిట్లగున్ 61

(కలియుగలక్షణము-జైమినిభారతములోనిది)

సీ. ఆమ్నాయపథవిహీనాచారములచేత ప్రబలునన్యోన్య వైరములచేత
నన్యాయవర్తను లైన రాజులచేత సముకొన్న దుర్వ్యసనములచేత
ధర్మపక్షనిరాదర కృత్యములచేత బ్రభవించు వేశ్యాభిరతులచేత
బరధనపరదార హరణబుద్ధులచేత నలమిన ఘోర మోహములచేత

గీ. జాలికాదులచేత దూ ♦ షకులచేత
బ్రిల్లదులచేత వంశనా ♦ పకులచేత
డాంబికులచేత బచ్చి బం ♦ డగులచేత
గల్లరులచేత దర్పించు ♦ గలియుగంబు. 62

(దశావతార చరిత్రములోనిది.)

సీ. క్షితిని ధర్మంబుమించిన లేదు వానలు
వానలు లేమి క్షామంబుబలియు

ఘ్రాణంబుబలిసిన గడచెనునన్నంబు
భుజియింపదొరకమి బ్రిజలునోలి
యడవులబడి యాకుసలముమెక్కుచు నెవ్వ
డేనపూర్వంబుగా నున్న కాయ
పండుదిన్నను వాని బట్టుక యుదరంబు
చించి లోపలిది భక్షించికొనును
గీ. వార్ధిస్వదేహులు హీనాంగు ♦ లల్పధనులు
కార్యకులశైన కతత్పరు ♦ లుక్కటిలమతులు
నోములనన్యోన్య భక్షులౌ ♦ గారదూరు
లగుదురటమీద కలియుగాం ♦ త్యంబునందు. 63

(హరిభక్తులే యుత్తములనుట భాగవతము).

తలపబ్రాహ్మణు లుత్తములు వారికంటెన
వేదవేత్తలు వేదవిదులకంటె
విలసిత వేదార్థవిదులువారలకంటె
సమధిక శాస్త్ర సంశయముమాన్పు
మీమాంసకులు మఱి మీమాంసకులకంటె
నిజధర్మశీజ్ఞాన నిపుణులరయ
వారికంటెను సంగవర్జిత చిత్తులు
దగవారికంటె సద్ధర్మపరులు.
గీ. ధార్మికులకంటె నుత్తమో ♦ త్తములు వినుము
మత్సమర్పిత సకల ధ ♦ ర్మస్వభావ
మహిమములుగల్గి యితర ధ ♦ ర్మములు విడిచి
సమతనత్తించు సద్భాగ్య ♦ తముడుఘనుడు. 64

(భగవద్వాక్యము-దశావతారచరితములోనిది.)

సీ. బహుజన్మముల సాధు పరిచర్య చేసిన
బుణ్యపురాణార్థములు నెఱుంగు
బుణ్యపురాణార్థములు నెఱింగిన యంత
సత్కర్మ మెప్పుడు సలుపుచుండు
సత్కర్మ మెప్పుడు సలుపుచునుండిన
మత్పాదభక్తి యాత్మనుజనించు
మత్పాదభక్తి యాత్మను జనించినమాత్ర
గొనసాగి జ్ఞానంబు కుదురుపడును
గీ. జ్ఞానమున నపూర్వకర్మ సం ♦ చయములెల్ల
దీఱునప్పటికర్మము ♦ ద్వేషహితుల
కగును బ్రారబ్ధమనుభూత ♦ మగుచు వెగిన
జనుడు కైవల్య సామ్రాజ్య ♦ సౌఖ్యమొందు. 65

(జన్మపరిమితి-భర్తృహరిలోనిది.)

ఉ. ఆయువు నూరువత్సరము ♦ లందు సగంబు నశించు నిద్రచే
నాయరలో సగంబు గత ♦ మయ్యెడు బాల్యజరాప్రసక్తిచే
బాయక తక్కినట్టి సగ ♦ బాలఁగతించు బ్రియాసవృత్తిచే
నాయువు చంచలంబగుట ♦ బ్రాణులకెట్లు సుఖంబు చేకుఱున్. 66

(శ్రీకృష్ణ రుక్మిణీ సంవాదములోనిది.)

చ. అరయఁగ నూరువత్సరము ♦ లాయువటందురు మానవాళికిన్
హరువుగ బాల్యమందుననొ ♦ యౌవనమందునొ వార్ధకాననో
పురమున గాననంబుననొ ♦ భూరుహమగ్నిజలంబులందునో
మరణమె నిశ్చయంబుసుమి ♦ మానదుధాత్రిని బ్రాణికోటికిన్. 67

(సమీర కుమార విజయములోనిది.)

చ. చనియెడువేళ భోజనము ♦ సల్పెడువేళ శయించువేళ లే
చినయెడ కామినీరతి వ ♦ సించినవేళ కృతాంతుఁ డీ జగ